

Hvem skal nu betale ...

*Af professor Lars Bo Langsted
Aalborg Universitet*

Det er et sundt og fornuftigt princip i dansk ret, at den part, der taber en sag, også skal betale sagens omkostninger. På den måde håber man at kunne undgå unødvendige processer, ligesom det forekommer rimeligst, at den part, der er blevet »slæbt i retten« af en anden ikke skal betale sine egne omkostninger ved at blive frifundet. Tilsvarende skal den, der ikke lever op til sine forpligtelser, men først skal i retten, naturligvis også betale for sin uberettigede vægring.

Dette princip har da også fundet direkte udtryk i retsplejeloven og tænkes hverken ændret af den eller den anden reform. Nu er det imidlertid ikke altid helt simpelt, at fastslå at en retssag alene har været nødvendig på grund af den anden parts dårskab, ligesom det ind imellem kan være vanskeligt at fastslå, at den ene part har vundet over den anden part. Ikke så sjældent ender sagens materielle indhold således i en kompromislignende dom, hvor begge parter får lidt. Bl.a. med henblik på sådanne situationer, er der også regler om, at retten mere skønsomt kan fordele sagens omkostninger mellem parterne.

Fælles for disse forskellige regler er, at de »parter«, der omtales, er sagens egentlige parter og ikke disses advokater. Overvejelser om anlæggelse af retssag og ikke mindst måden, hvorpå en sådan retssag skal anlægges – herunder hvilke processuelle skridt, f.eks. i form af vidneafhøringer m.v., der er nødvendige – foregår jo imidlertid ikke blot i tæt samspil mellem parten og dennes advokat, men nærmere som en direkte følge af advokatens anbefalinger. Den fornuftige og pligtopfyldende advokat rådgiver naturligvis sin klient ikke blot om mulighederne for henholdsvis at tabe eller vinde sagen, men også om de risici, der er forbundet med spørgsmålet om sagsomkostninger. På den måde vil disse spørgsmål indgå i partens egne overvejelser om sagen skal køre eller ej, og systemet hænger således også sammen, når sagens omkostninger skal betales af parterne og ikke deres advokater. Det er jo til syvende og sidst også parterne, der har foranlediget sagsførelsen, og det er dem, der selv enten får penge ud af sagen, eller skal betale. Advokaterne er blot først rådgivere og dernæst parternes repræsentanter i forbindelse med retssagen.

En gang imellem kan en sag imidlertid være så urimelig eller blive ført på en så urimelig måde, at advokaten burde have forhindret dette eller have foranlediget sagen ført anderledes. Også sådanne undtagelser er der imidlertid taget højde for i retsplejeloven. I retsplejelovens § 319 hedder det således: »Advokater og andre rettergangsfuldmægtige kan ifølge modpartens påstand under sagen pålægges at bære de omkostninger, som de ved pligtstridig opførelse har forårsaget. «

Det er – heldigvis – sjældent domstolene tager stilling til sådanne omkostningsspørgsmål, og der er endnu sjældnere, at en advokat dømmes til at bære omkostningerne – eventuelt således at advokaten bærer dem solidarisk med parten. I en sag, der fandt sin afslutning inden årsskiftet og som offentliggøres i dette års Ugeskrift for Retsvæsen, blev en advokat imidlertid pålagt en solidarisk hæftelse med sin klient for sagens omkostninger.

Advokaten havde på vegne af sin klient anlagt en erstatningssag mod vicerigspolitichefen personligt i anledning af at denne i forbindelse med behandlingen af en udlændingesag vedrørende advokatens klient, skulle have undladt at fremsende nogle lægelige oplysninger til FN, ligesom vicerigspolitichefen skulle have fremsat urigtige oplysninger i forbindelse med sagens behandling. Erstatningskravet var på 20.000 kr. og skulle angiveligt dække en del af de advokatomkostninger, klienten havde haft i anledning af sagen.

Uanset at en sådan sag i sig selv er usædvanlig, er der teoretisk intet til hinder for, at en skadelidt kan rejse et personligt erstatningskrav mod en offentlig ansat, hvis denne har handlet ansvarspådragende. Det vil primært sige har handlet i strid med de pligter, han måtte have. Normalt vælger en sagsøger imidlertid at rette sit erstatningskrav mod myndigheden. Dels fordi myndigheden vil have midler til at dække kravet, dels fordi erstatningsansvarslovens regler er således, at det som oftest alligevel vil være myndigheden, der i sidste ende kommer til at betale erstatningen. Dette beror primært på, at ansatte jo sjældent handler i egen interesse, men udelukkende i deres myndigheds eller virksomheds interesse, og eventuelle erstatningsudløsende fejl i den forbindelse, bør ikke bæres af den ansatte, men af virksomheden eller den offentlige myndighed.

Udover at selve sagens kerne var usædvanlig fremgik det tillige af advokatens processkrift, at sagen var anlagt mod den offentligt ansatte personligt med det klare formål at fremtvinge en forklaring fra vicerigspolitichefen – en forklaring, der ville være under strafansvar, og som skulle »få hul på de ulovligheder og ansvarspådragende handlinger, der er foretaget af udlændingeforvaltningens og Rigspolitiets embedsmænd i de senere år«. Det var således klart, at udlændingens advokat alene havde anlagt erstatningssagen for at få »fremtvunget« nogle forklaringer i retten.

Nu er der intet i procesreglerne, der forlanger, at en sagsøger skal have et bestemt (anerkendelsesværdigt) motiv til at føre en sag. Motivet for et sagsanlæg kan således være alt fra, at man gerne vil have sin ret, til at man vil genere den sagsøgte, fordi han var ens plageånd fra skoletiden, eller fordi han er en kedelig konkurrent i firmaet. Man skal imidlertid (derudover) have et reelt grundlag at rejse sagen på. Og det var der ikke i denne sag. Østre Landsret sagde således herom: »Under de foreliggende omstændigheder, hvor [klienten] end ikke har sandsynliggjort, at vicerigspolitichef J skulle have udvist en adfærd, der kan danne grundlag for et personligt krav mod ham, finder landsretten, at det angivne formål ikke kan begrunde nogen beskyttelsesværdig interesse i søgsmålet«

Efter dette led i præmisserne burde det næsten være klart, at advokaten kunne gøres solidarisk ansvarlig for sagsomkostningerne, men netop fordi, der er tale om en helt usædvanlig ting, fremhæver landsretten i præmisserne vedrørende advokatens medhæftelse for sagsomkostningerne, at han har været impliceret i en række tidligere, tilsvarende sager – hvor han i den ene havde fået en rettergangsboøde, bl.a. for at have rejst et ubegrundet søgsmål i en udlændingesag – og at retten »ved en samlet bedømmelse« af de tidligere forhold og den nu foreliggende sag finder, at »advokat As anke og sagsførelse i nærværende sag [må] betegnes som pligtstridig«

I trykt retspraksis skal vi tilbage til 1999 for at finde en tilsvarende afgørelse, hvor en advokat fik pålagt et solidarisk ansvar for sagsomkostninger (der havde advokaten rejst et helt ubegrundet søgsmål mod en bank). I 2005 forsøgte en advokat ganske vist at få pålagt modpartens advokat et medhæfte for sagsomkostninger. I 2005-sagen afviste retten imidlertid at der skulle foreligge nogen form for pligtstridig adfærd fra modpartens advokats side, og påstanden endte derfor som en boomerang. Modpartens advokat, der altså uberettiget var blevet beskyldt for pligtstridig adfærd, fik således tillagt selvstændige sagsomkostninger for dette spørgsmål. Sagsomkostninger som skulle betales af den klient, hvis advokat havde påstået, at der var tale om pligtstridig adfærd.